

EGRY JÓZSEF (1883-1951)

Napnyugta (Aranyhíd, Balatoni naplemente), 1935 körül |
Sunset (Golden Bridge, Sunset at Lake Balaton) around 1935

Olajpasztell, papír | Oilpastel on paper, 74x102,5 cm
Jelezve jobbra lent | Signed bottom right: Egrý József Badacsony

Kezdő ár | Starting price: 15 000 000 Ft / 45 455 EUR
Becsérték: 24 000 000 – 30 000 000 Ft
Estimated value: 72 727 – 90 909 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE:

- | egykor a Radnai-gyűjteményben (1958)
- | majd Halasy Nagy Endre tulajdonában (1980)

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED:

- | A Balaton. Egrý József festményei. Balatoni Múzeum, Keszthely, 1958. július-augusztus, katalógus: 23. (*Napnyugta* címen)
- | Egrý József (1883-1951) emlékkiállítás. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1971. december, katalógus: 132. (*Napnyugta* címen)

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA | EXHIBITED AND REPRODUCED:

- | A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből II. 1920-1984. Szerk.: Virág Judit és Törő István, Mű-Terem Galéria, Budapest, 2005. szeptember 10. – október 9., katalógus: 173. (*Balatoni naplemente* címen)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED:

- | Láncz Sándor: Egrý József. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1980., 159., katalógus: 344. és XLVIII. képtábla
- | Magyar művészet 1900-1950. Radnai-Gyűjtemény, Győr. Szerk. Kolozsváry Marianna, Kieselbach Galéria, Budapest, 2005., 268.

Egrý József

1. Egrý József badacsonyi műtermében, 1943

2. Balaton, háttérben a Badacsonnyal, 1940
archív képeslap

3. Egy József: Csónak a Balatonon, 1938 magántulajdon

4. Egy József: Balatoni horgász magántulajdon

5. Egy József: Napsütéses Balaton magántulajdon

**„Balatonnak lásd meg gyönyörű hajnalát,
tudom ott várod meg élted, napod alkonyát”** (Egy József)

A most aukcióra kerülő Egy-alkotás, az életmű egyik legszebb darabja. Szinte hihetetlen, hogy a művészellátóban bárki számára megvásárolható színes pasztellkrétával, mire volt képes a festő, aki úgy varázsolt a színből fényt, ahogy rajta kívül talán senki a magyar művészet történetében. „...A fényt mindenki elmosódónak festi. Engem a fény maga izgat. Az atmoszféra, amely architektónikus. Nálam a fény, a pára formát nyer, mint maga a figura. Betölti a teret” – vallotta a festő egy 1936-os interjúban. Abban az évben, amikor a budapesti Fränkel Galériában jelentkezett éppen legújabb kollekciójával. A kiállítás katalógusának előszavát az a Kállai Ernő írta, aki a korszak talán legjobb tollú művészettörténészeként, a két háború közötti hazai és összeurópai képző-

művészetnek az egyik legalaposabb ismerője és méltatója volt. Többek között így vallott ekkor Egy művészetéről: *„Képeinek minden ízét levegő járja át és a dolgok ebben a fuvallatos légfűrdőben csak többé-kevésbé áttetsző fényszűrők módjára színeskednek. Nem zárkóznak el a teremtő lélekzet elől, amely mindeneket közösen éltet. A természet egyetemes fényelke gáttalanul sugárzik át rajtok. Egy művészetében a fény nemcsak optikai tényező, hanem az átszellemülés jelképe. [...] Mélységeket áraszt el és sugarakból font kupolát épít a Balaton csillogó tükre fölé. Lassanként egyre tisztább, fokozottabb uralomra jut. A tárgyak elvesztik való anyagi jelentésüket és maguk is fénné válnak, melynek sugarai csodálatos lelki pályákat teremtenek ég és föld között.”*

Amikor Kállai fényözönből formált kupoláról írt, mintha csak a most aukcióra kerülő remekmű lett volna lelki szemei előtt. Egy 1936 áprilisi tárlatán bemutatott harminc alkotása között, csupán egy megközelítőleg azonos méretű pasztellt állított ki, mégpedig *Verőfény* elnevezéssel. Mivel a *Napnyugta* eredeti címe nem ismert, így nem elképzelhetetlen, hogy azonos az ekkor *Verőfény* címmel bemutatott képpel. Egy harmincas évekbeli művészetének kritikusai és méltatói, szinte elmaradhatatlan eposzi jelzőként használták vele kapcsolatban a *„fény festője”* kifejezést. Voltak, akik képein a fénytelítettség szín eluralkodása miatt, festészetének egyhangúságáról és egysíkúvá válásáról értekeztek. Kállai azon kevesek közé tartozott, aki észlelte, hogy mekkora különbség van Egy húszas

és harmincas évekbeli fényértelmezési módszere között. A húszas évekbeli képein az expresszionista fényszimbolika, a társadalmi mozgások, tüntetések, forradalmak energiakitöréseit jelképező az egy pontból szétsugárzó fényáradat. Ekkori műveinek legközelebbi párhuzamai a német expresszionisták, Erich Heckel és Karl Schmidt-Rottluff műveiben lelhetőek fel. Ezzel szemben Egy harmincas évekbeli festészetében a fény új tartalommal telítődve, egyfajta transzcendens értelmet nyerve értékelődött át. Egy fokozatosan lépett át a biblikus képek konkrét történetekre fűzött világából, egyfajta panteisztikus fénykultusz kiteljesedése felé. A fény ekkor már nem egy konkrét fényforrásból, hanem valahonnan a látható világ alatti-fölötti-mögötti rétegeiből sugárzik elő és árad szét hol halkán, hol min-

dent betöltő és átizzító módon képei felületén. Szintén Kállai Ernő volt az, aki észrevette, hogy Egy József harmincas évek közepi festészetének alapszíne, az égetett sziéna, földallamként szabta meg a többi szín fénytelítettségét is. *„A szín, amelyben a dolgok fényelke a testi-ség és az anyag kötelmei alól is kisugárzik: a sziénai vörössel teremt Egy színes hidat a földről a fény és az ég felé szellemülő látomás részére. Az ellentét pedig, amellyel szemben ez a fényeskedés csak annál szebben világít, a sötét kékeszöld”* – írta Kállai ugyancsak a fentebb említett 1936-os Egy-alkotás katalógusában.

Egy e remekműve először dr. Radnai Béla, a két háború közötti hazai műgyűjtés egyik legjelentősebb alakjának a gyűjteményében tündökölt, aki egy bő évtizeddel élte túl kedvenc művészt. Radnai kimagasló minőségű és mennyiségű is tekintélyes műgyűjteményének főgerincét, Egy szebbnél szebb alkotásai jelentették. Halála után gyűjteményének egy része szétszóródott, másik fele egyben maradt és végül Győrbe kerülve vált közgyűjteménnyé. A *Napnyugta*, vagy más címen *Balatoni naplemente* szintén elvándorolva Radnai kollekciójából, az 1970-es években már egy másik jelentős gyűjtő és Egy-imádó, Halasy Nagy Endre nyelvész gyűjteményének ékessége volt. Most ismét keresi a méltó helyét.

RUM ATTILA

